

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GEORGIA'S TRADE WITH THE EUROPEAN UNION

Copyright © 2024 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: June 27, 2024
Published: July 14, 2024
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC19022024-39

Shota Veshapidze

Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi
State University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0933-3648>
E-mail: shota.veshapidze@tsu.ge

Giorgi Megreladze

PhD student
Ivane Javakhishvili Tbilisi
State University

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-3772-0309>
E-mail: giorgi.megreladze964@eab.tsu.edu.ge

ABSTRACT

The article focuses on the impact of Georgia obtaining EU candidate status on its international trade. The interest in this topic stems from the fact that Georgia's acquisition of candidate status marks a significant step towards integration with the European Union. Many people directly associate Georgia's development with integration into the European family and expect that along with this integration, welfare in Georgia will significantly improve. Therefore, we consider it important to investigate the potential impact of obtaining EU candidate status on Georgia's foreign trade.

The aim of the research is to determine the effects of obtaining candidate status, how it will impact Georgia, and how the situation of Georgia's foreign trade will change. The research subject is the assessment and analysis of the effects arising from the acquisition of candidate status, the analysis of positive and negative events that Georgia may face, and the opportunities and challenges that Georgia will encounter. The object of the research is the relationship between the European Union and Georgia and the regional influence that current events may have.

Among the methods used in the study, it should be noted the general scientific methods of analysis and synthesis, induction and deduction, as well as the method of systematic research. The research has practical significance in terms of creating favorable conditions for the long-term development of economic cooperation between Georgia and the European Union.

Keywords: European Union, Georgia, candidate status, strategic partnership, foreign trade.

REFERENCES:

1. Archick, K., (2021). European Union Enlargement
2. Bevan, A., & Estrin, S., (2004), The determinants of foreign direct investment into European transition economies
3. Bruno, R. Luca, Campos, F. Nauro & Estrin, S. (2020), The Effect on Foreign Direct Investment of Membership in the European Union.
4. Dabrowski, M., (2022). Forwards a New Eastern Enlargement of the EU and Beyond.
5. European Commission, New Growth Plan for the Western Balkans. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/new-growth-plan-western-balkans_en
6. European Commission, Overview – Instrument for Pre-accession Assistance. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance_en
7. Gaghanidze, G. (2019), Export Growth: The Necessity of Creating New Export Products. (In Georgian).
8. Gvelesiani, M., & Veshapidze, S. (2016a). European Values: What Can We Implement from Them and How Can We Implement Them in Georgia. *Globalization & Business. (1)*. 40-46. (In Georgian).
9. Gvelesiani, M., & Veshapidze, S. (2016b). Values: Limits and Contradictions. *Globalization & Business, (1)*. 35-39. (In Georgian).
10. Karchava, L., Veshapidze, S., & Chiabrishvili, K. (2023). Economic perspective of establishing strategic partnership between China and Georgia. *The New Economist*, 18(3), 7-2.
11. Mearsheimer, J., (2018), The Great Delusions, Liberal Dreams and International Realities.
12. Nebulishvili, G., Keshelava, D., (2023), The Door of Opportunities Has Opened: What Economic Benefits Should We Expect from Obtaining EU Candidate Status? <https://iset-pi.ge/ka/blog/3405-unlocking-opportunities-the-economic-benefits-of-eu-candidate-status-for-georgia>. (In Georgian).
13. Papava, V. (2016). Georgia's Choice: The European Union or the Eurasian Economic Union. GFSIS, Expert Opinion, 57, <https://gfsis.org.ge/files/library/opinion-papers/57-expert-opinion-eng.pdf>
14. Papava, V. (2018). The Economics in Crisis and the Main Directions for Transformation of Economic Science. *Transformations*, 3-4(98-99), 90-108
15. Papava, V. (2020a). Georgia's European Way During the Period of Pandemic Deglobalization. Rondeli Blog, August 6, <https://gfsis.org.ge/blog/view/1091>.
16. Papava, V. (2020b). Becoming European: Challenges for Georgia in the Twenty-First Century. *iUniverse*. Bloomington.
17. Shengelia, T., & Berishvili, K. (2024). World trends of small business development and the reality of Georgia. *Research Reviews*, (5).
18. Shengelia, T., & Gelashvili, M. (2020). Export potential of Georgia. In *World economy and international economic relations* (Vol. 3, pp. 29-33).
19. Silagadze, A. (2022). Contemporary Global Economic Trends: Transitional Economies during Covid-Depression. *Bull. Georg. Natl. Acad. Sci*, 16(3).
20. Silagadze, A., Atanelishvili, T., & Silagadze, N. (2022). Covid Depression and Search for a New Paradigm. *Bull. Georg. Natl. Acad. Sci*, 16(1).
21. Silagadze, A., Zubiashvili, T. (2015). Parameters of the European Union and the Post-Soviet Georgia's Economy. *Refereed International Journal of Business and Management Studies (IJBMS)*.
22. Sulukhia, T., Tskhomelidze, E., Julakhidze, M., Papava, G., (2023), European Future and Your Expected Well-being. (In Georgian).
23. Veshapidze, S., Bakhtadze, L., Putkaradze, R., Kharitonashvili, J., Danelia, I., Lominashvili, M., & Chantladze, N. (2024). Modern international economic relations of Georgia. (In Georgian).
24. Veshapidze, S. (2017). The traditions orientated on European values in Georgia. *Sciences of Europe* 13-4 (13): 14-18.
25. Veshapidze, S. (2023). Modern priorities of ensuring foreign economic security of Georgia. (In Georgian).
26. Veshapidze, S., & Karchava, L. (2022). Contradictions of Globalization under the COVID-19 Pandemic. *Bull. Georg. Natl. Acad. Sci*, 16(4), 152-157.
27. Veshapidze, S., & Putkatadze, R. (2023). International economic relations of Georgia at the modern stage of globalization. (In Georgian)
28. Veshapidze, S., & Zoidze, G. (2022a). On State Intervention in the Economy through the Budget in Georgia. *WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS. - International Scientific Collection - Vol. 5*. Kyiv – CUL. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5807500>
29. Veshapidze, S., & Zoidze, G. (2022b). Value Choices of the Community in the Context of the COVID-19 Pandemic. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6373197>.
30. Veshapidze, S., Babuadze, N., & Beridze, T.

(2015). Nobel Prize Laureate in Economy Simon S. Kuznets About Actual Problems of a Sustainable Development of National Economy. In Materials of reports made at the international scientific-practical conference held at Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University in (p. 79).

31. Veshapidze, Sh., Putkaradze, R. (2023), Georgia's International Economic Relations at the Modern Stage of Globalization. *Economist*, Volume 19, 58-69. (In Georgian).

32. Welton, G., (2023). One Step Closer to Europe – What Does EU Candidate Status Mean for Georgia's Economic Development? <https://georgiatoday.ge/one-step-closer-to-europe-what-does-eu-candidate-status-mean-for-georgias-economic-development/>

33. Zoidze, G. (2021). Importance of Euro-Atlantic

Integration: Democracy, Security and Economic Development. *Three Seas Economic Journal*, 2(3), 1-7

34. Zoidze, G., & Veshapidze, S. (2022a). *The Modern Economy and Values*. Cambridge Scholars Publishing. P. 125;

35. Zoidze, G., Abuselidze, G., & Veshapidze, S. (2023). Economic Vulnerability of Small Powers. *Journal of Geography, Politics and Society*, 13(3), 1-12.

36. National Statistics Office of Georgia, <https://www.geostat.ge/en>

37. TBC Capital, anticipating EU candidate membership status. <https://tbccapital.ge/ge/publications/all-publications/singleview/30006064-evrokavshiristsevrobis-kandidatis-statusis-molodinshi>

38. World Bank Group, <https://www.worldbank.org/en/home>

საქართველოს ევროკავშირთან ვაჭრობის ბანკითარების პერსპექტივები

შოთა ვეშაპიძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ელ. ფოსტა: shota.veshapidze@tsu.ge

გიორგი მეგრელაძე

დოქტორანტურის სტუდენტი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ელ. ფოსტა:
giorgi.megreladze964@eab.tsu.edu.ge

აბსტრაქტი

სტატიის ინტერესის სფეროა საქართველოს ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღების გავლენა საქართველოს საერთაშორისო ვაჭრობაზე. თემით დაინტერესება გამოწვეულია იმით, რომ საქართველომ კანდიდატის სტატუსის მიღებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგა ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე და ბევრი ადამიანი საქართველოს განვითარებას პირდაპირ უკავშირებს ევროპულ ოჯახში ინტეგრაციას და მოელის რომ ინტეგრაციის პარალელურად მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება კეთილდღეობა საქართველოში. შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ მნიშვნელოვანია გამოვიკვლიოთ რა გავლენა შეიძლება ჰქონდეს ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებას საქართველოს საგარეო ვაჭრობაზე.

კვლევის მიზანია განვსაზღვროთ რა ეფექტები ექნება კანდიდატის სტატუსის მიღებას, როგორ იმოქმედებს ის საქართველოზე და როგორ შეიცვლება საქართველოს საგარეო ვაჭრობის სიტუაცია.

კვლევის საგანია კანდიდატობის სტატუსის მიღების ეფექტების შეფასება და ანალიზი, რომელიც წარმოიშობა აღნიშნულით, გაანალიზება იმ დადებითი თუ უარყოფითი მოვლენებისა რომლის წინაშეც საქართველო შეიძლება დადგეს და ის შესაძლებლობები თუ გამოწვევები რომლის წინაშეც საქართველო აღმოჩნდება. კვლევის ობიექტია ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ურთიერთობა და რეგიონში არსებული გავლენა, რომელზეც შესაძლოა გავლენა ჰქონდეს მიმდინარე მოვლენებს.

კვლევაში გამოყენებული მეთოდებიდან აღსანიშნავია ანალიზის და სინთეზის, ინდუქციისა და დედუქციის ზოგადი სამეცნიერო მეთოდები, ასევე სისტემორი კვლევის მეთოდი. კვლევას პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ურთიერთსასარგებლო ეკონომიკური თანამშრომლობის გრძელვადიანი განვითარების ხელსაყრელი პირობების შექმნის თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი, საქართველო, კანდიდატის სტატუსი, სტრატეგიული პარტნიორობა, საგარეო ვაჭრობა.

შისაზვარი

2022 წლის მარტში საქართველომ შეიტანა განაცხადი ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მისაღებად, 2023 წლის დეკემბერში აღნიშნული განაცხადი დაკმაყოფილდა. შესაბამისად, მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოცემულ სტატიაში შევეცდებით გავაანალიზოთ რა სარგებელს მიიღებს საქართველო ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებით და რა გავლენა ექნება მას საგარეო ვაჭრობის განვითარებაზე. გავრცელებული შეხედულებით კანდიდატის სტატუსის მიღებას მნიშვნელოვანი სარგებელიც ახლავს თან, რაც შემდეგში გამოიხატება: ქვეყანა წვდომას იღებს ფინანსურ რესურსებზე, მოსალოდნელია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდა, რაც სხვა ქვეყნების მაგალითებიდან ჩანს, ასევე, კანდიდატის სტატუსი უკვე, თავისთავად, არის ძლიერი პოლიტიკური კატალიზატორი, რომელიც ხელს უწყობს ძირეულ ცვლილებებს თითოეულ სექტორში და აჩქარებს ქვეყნის ინტეგრაციას ევროკავშირის ბაზარზე. [10] ევროკავშირის ბაზარს დაახლოებით 450 მილიონი ადამიანი ჰყავს და მშპ 19,4 ტრილიონი დოლარია. საქართველოს მოსახლეობა 100-ჯერ ნაკლებია, ხოლო საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი დაახლოებით 1000-ჯერ ნაკლებია – ასე რომ, ევროკავშირის შიდა ბაზარზე მოკრძალებულ წარმატებასაც კი დიდი პოტენციალი აქვს. ეს კიდევ უფრო მეტი იქნება, თუ ევროკავშირის ქვეყნები დაინყებენ საქართველოს ინტეგრაციას მინოდების ჯაჭვებში. მაშინ, ინვესტიციების, სამუშაო ადგილების და ზოგადად ეკონომიკური ზრდის დადებითი მხარე შეიძლება იყოს უსაზღვრო. [31] ამ მიმართულებით გამოქვეყნებული კვლევების უმეტესობა ხაზს უსვამს ევროპულ მისწრაფებებს და სარგებელს, რომელსაც საქართველო ევროკავშირში განეწიანებით მიიღებს. ევროპული მომავალი არამარტო ქვეყნის ისტორიული მრავალსაუკუნოვანი სტრატეგიული არჩევანი, არამედ ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობის იმედი და მომავალი თაობების უკეთესი მომავლის პერსპექტივაა. [11] ასევე, უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ევროკავშირის კანდიდატობის სტატუსის მიღებას არამხოლოდ ევროკავშირში განეწიანებისკენ გადადგმულ მნიშვნელოვან ნაბიჯად აფასებენ, არამედ, „ევროპულ ოჯახი“-ს წევრად გახდომის გზაზე გადადგმულ დიდ ნაბიჯად.

შესაბამისად მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია გამოვიკვლიოთ რისთვის შეიქმნა ევროკავშირი, რა მიზანს

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

ემსახურება და როგორი იქნება ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღების გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე, განსაკუთრებით საგარეო ვაჭრობაზე და რა სარგებელს მიიღებს ქვეყანა.

საგარეო ვაჭრობის განვითარება საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის რეალიზაციის მნიშვნელოვანი პირობაა, რომლებიც სხვადასხვა მიზნებს ისახავს. ამ პოლიტიკით უნდა გაიზარდოს ქვეყნის სავალუტო შემოსავლები, ხელი შეეწყოს ადგილობრივი წარმოების გაფართოებას და მოსახლეობის დასაქმების ზრდას, ასევე, შიდა ბაზრის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, ამასთან, უნდა ჩამოყალიბდეს ჯანსაღი კონკურენტული გარემო და გაუმჯობესდეს ეკონომიკის სტრუქტურა. გარდა ამისა, ეს პოლიტიკა ხელს შეუწყობს საქართველოს მსოფლიო ეკონომიკურ სისტემაში სრულფასოვანი ინტეგრაციის პროცესის დაჩქარებას და საგარეო ვაჭრობის დიერსიფიცირებას. [25]

მიგვაჩნია, რომ კანდიდატის სტატუსის მიღებით, საქართველოს იღებს როგორც შესაძლებლობებს. გრძელვადიან პერიოდში, ევროკავშირში განეწიანების პერსპექტივით, საქართველომ შესაძლოა მნიშვნელოვანი ეკონომიკური სარგებელი ნახოს, თუკი შეძლებს შექმნილი სიტუაციის სწორად გამოყენებას. პირველი, საქართველოს არ აქვს პროდუქცია, რომელიც დამატებით შეიძლება შესთავაზოს ევროპულ ბაზარს, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის საქართველოდან ექსპორტს, რასაც ადასტურებს 2014 წელს გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA), აღნიშნულს არ მოჰყოლია ექსპორტის ხელშესახები ზრდა, რომელიც აღნიშნული შეთანხმებითა და ევროკავშირის ბაზრის გაზრდილი ხელმისაწვდომობით შეიძლება აიხსნას. შესაბამისად, ქვეყანას სჭირდება ეკონომიკის გაფართოება, რისთვისაც უაღრესად მნიშვნელოვანია ინვესტიციების მოზიდვა. ამასთან, როგორც გამოცდილება გვიჩვენებს, ევროკავშირში განეწიანება მართალია დადებითად მოქმედებს პირდაპირი ინვესტიციების ზრდაზე, მაგრამ აღნიშნულისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი რეგიონში არსებული სიტუაციაა, რაც პირდაპირ აისახება ქვეყნის უსაფრთხოებაზე. უახლოეს მომავალში, გამომდინარე საქართველოს გეოპოლიტიკური მდგომარეობიდან, არ არის მოსალოდნელი რეგიონში სიტუაციის გაუმჯობესება და საქართველოში ინვესტიციების იმ სიდიდით ზრდა და აღნიშნულის ხარჯზე ეკონომიკის მნიშვნელოვანი გაფართოება, რასაც არსებითი ეფექტი ექნება ქვეყნის შიდა

წარმოების განვითარებაზე და, შესაბამისად, ექსპორტის ზრდაზე.

რისტონის შიქმნა ევროკავშირი და რა არის მისი მიზნინარა მიზნები

1992 წლის 7 თებერვალს მასტრიხტის შეთანხმებით ოფიციალურად შეიქმნა ევროკავშირი. 1993 წლის 1 იანვარს აღნიშნული შეთანხმება ოფიციალურად ძალაში შევიდა, რასაც თან ახლდა ერთიანი ბაზრის და მასთან ერთად ადამიანების, საქონლის, მომსახურების და კაპიტალის თავისუფალი მოძრაობის შესაძლებლობის გაჩენა.

ევროკავშირის მიზანია ხელი შეუწყოს მშვიდობას, მის ღირებულებების გავრცელებასა და მოქალაქეების კეთილდღეობის ზრდას. აღნიშნული გამოიხატება სხვადასხვა ეკონომიკურ საშუალებებში, რომლის შექმნასაც ევროკავშირი ცდილობს. ეს არის ადამიანის უფლებების დაცვა, რაც გამოიხატება დემოკრატიის და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპების დაცვაში, წევრი ქვეყნების კულტურული მრავალფეროვნების შენარჩუნება და ხელშეწყობა, გლობალურ ასპარეზზე ერთიანი და ძლიერი პოზიციის შენარჩუნება და სხვა.

გზა, რომლითაც ევროკავშირი ცდილობს ხელი შეუწყოს მშვიდობის დამყარებასა და მისი ღირებულებების გავრცელებაში, არის ლიბერალური დემოკრატიის გავრცელება და დამყარება სხვადასხვა ქვეყნებში. ჯონ მიერშიმერი თავის წიგნში (The Great Delusion) მიუთითებს, რომ ლიბერალური დემოკრატიის, რასაც სხვაგვარად ლიბერალური საერთაშორისო პოლიტიკას უწოდებს, გავრცელების სარგებლობის ახსნას მათი მომხრეები სხვადასხვა თეორიის საფუძველზე ცდილობენ: დემოკრატიული მშვიდობის თეორია - აღნიშნულის საფუძველზე ლიბერალური დემოკრატიული სახელმწიფოები ერთმანეთის წინააღმდეგ ომს არ იწყებენ. ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების თეორია - ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების ზრდასთან ერთად მცირდება ომის წამოწყების ალბათობა, გაზრდილი ეკონომიკური ხარჯების გამო, რასაც წარმოშობდა იმ ქვეყნებთან დაპირისპირება, რომლებთანაც ღრმა ეკონომიკური კავშირები გაქვს. ლიბერალური ინსტიტუციონალიზმი კი ამტკიცებს, რომ სახელმწიფოები, რომლებიც უერთდებიან საერთაშორისო ინსტიტუტებს, უფრო მეტად ითანამშრომლებენ ერთმანეთთან, რადგან ისინი შეზღუდულნი იქნებიან ორგანიზაციის წესებით, ხოლო მათი მორჩილება თითქმის ყოველთვის მათ გრძელვადიან ინტერე-

სებშია. შესაბამისად, ევროკავშირის მცდელობა განამტკიცოს ლიბერალური დემოკრატია რაც შეიძლება მეტ ქვეყანაში, სასარგებლოა როგორც იმ ქვეყნებისთვის, რომლებშიც არსებობს ლიბერალური დემოკრატია, რამდენადაც მცირდება გარე საფრთხეები, რომლებიც პოტენციურად შეიძლება დაემუქროს ქვეყნის შიგნით არსებულ სიტუაციას, ასევე, იმ ქვეყნებისთვის, რომლებშიც მტკიცდება ლიბერალური დემოკრატია.

უსაფრთხოება კი უაღრესად მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარებისთვის. ინვესტიციებისთვის გადამწყვეტი მაინც საინვესტიციო ქვეყნის უსაფრთხოებაა. ამის მაგალითია ჩეხეთი და რუმინეთი, სადაც ინვესტიციები მნიშვნელოვნად გაიზარდა ამ ქვეყნების ნატოში გაწევრიანების წლებში (ჩეხეთი - 1999წ., რუმინეთი - 2004წ.). მაგალითად, პოლონეთსა და რუმინეთში ინვესტიციების რიცხვი გაიზარდა ნატოში გაწევრიანების მომდევნო წელს (2000წ. და 2005წ., შესაბამისად). [10]. ასევე, დემოკრატიის განვითარება, ადამიანის უფლებების დაცვა და გარემოს შექმნა, სადაც ინვესტიორები უსაფრთხო და სამართლიან გარემოში შეძლებენ მოქმედებას ხელს უწყობს ეკონომიკის განვითარებას, როგორც შიდა წარმოების განვითარების გზით, ასევე გარე ინვესტიციების მოზიდვისთვის კარგი პირობების შექმნით.

რა სარგებელს მიიღებს საქართველო ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებით

კანდიდატის სატუსის მიღება არის პოლიტიკური გადაწყვეტილება, მაგრამ მას ასევე ახლავს გარკვეული ეკონომიკური სარგებელიც, რაც გამოიხატება რესურსების ხელმისაწვდომობაში. გაწევრიანების წინასწარი დახმარების ინსტრუმენტი (IPA) არის საშუალება, რომლითაც ევროკავშირი 2007 წლიდან მხარს უჭერს რეფორმებს რეგიონში. IPA ფონდები აძლიერებს ბენეფიციართა შესაძლებლობებს განვითარების პროცესში.

2007-2013 წლებისთვის, განვითარების წინასწარი დახმარების ინსტრუმენტის (IPA) ბიუჯეტი 11,5 მილიარდი ევრო იყო. მის შემკვიდრეს, IPA II-ს 2014-2020 წლებისთვის 12,8 მილიარდი ევრო გამოეყო. ხოლო 2021-2027 წლებში, IPA III საბიუჯეტო ფონდი 14,162 მილიარდ ევროს შეადგენს. [6]

2021-2027 წლებისთვის გამოყოფილი რესურსები ნაწილდება შემდეგ მიმართულებებზე: კანონის უზენაესობა, ადამიანის უფლებები და დემოკრატია (15.13%), დემოკრატიული მართველობა,

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

ევროკავშირთან შესაბამისობა, კარგი მეზობლური ურთიერთობები და სტრატეგიული კომუნიკაცია (16.59%), მწვანე დღის წესრიგისა და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა (42.25%), კონკურენციისა და ინკლუზიური ზრდის ხელშეწყობა (22.31%), ტერიტორიული და ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის განვითარება (3.51%). [6]

გარდა IPA-ს რესურსებისა, საქართველო უკვე სარგებლობს მეზობლობის, განვითარების და საერთაშორისო თანამშრომლობის ინსტრუმენტით (NDICI) [10]. გრძელვადიან სესხებზე, გრანტებსა და ევროკავშირის ეკონომიკური დახმარების სხვადასხვა პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა კიდევ უფრო ზრდის კანდიდატი ქვეყნის ეკონომიკურ პერსპექტივებს. მაგალითად, 2022 წელს ევროკავშირის ქვეყნებიდან საქართველოში განხორციელებულმა მთლიანმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 819 მილიონ ევროს მიაღწია. მეტიც, 2021 წელს დამტკიცებული აღმოსავლეთის პარტნიორობის ეკონომიკური და საინვესტიციო გეგმა (EIP) მიზნად ისახავს, საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებთან თანამშრომლობით 17 მილიარდი ევრო მოიზიდოს რეგიონისათვის 2027 წლისთვის. EIP-ის ფარგლებში, ევროკავშირმა საქართველოში უკვე უზრუნველყო 1.7 მილიარდი ევროს ინვესტიცია, მათ შორის, 194 მილიონი ევროს გრანტები. [6]

მოსალოდნელია პირდაპირი ინვესტიციების ზრდა, ბრუნოს, კამპოს-ისა და ესტრინ-ის მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით EU-ს წევრობა ზრდის ევროკავშირის არანევრი ქვეყნებიდან განხორციე-

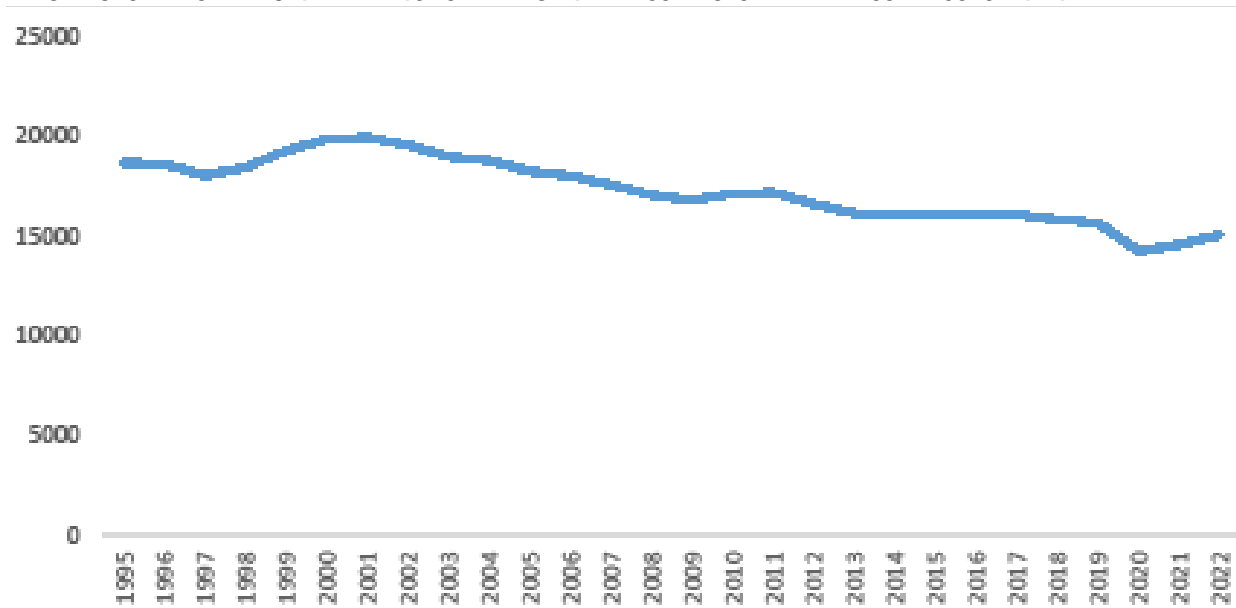
ლებულ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს 60%-ით, ხოლო ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ინვესტიციებს 50%-ით. გარდა ამისა, მათი გამოკვლევის მიხედვით EU-ს გავლენა უფრო დიდია ვიდრე NAFTA, EFTA ან MERCOSUR-ის და ერთიანი ბაზარი არის ამ განსხვავების ძირითადი განმსაზღვრელი.

ბევანისა და ესტრინის (2004) მიხედვით, ევროკავშირის გავლენა FDI-ზე ორი ძირითადი გზით ხორციელდება: (1) ევროკავშირში ინტეგრაცია ძველ წევრ სახელმწიფოებს საშუალებას აძლევს, თავიანთი წარმოება წევრობის კანდიდატ ქვეყანაში გადაიტანოს, სადაც შრომის ანაზღაურება უფრო დაბალია, და (2) ინტეგრაცია ამცირებს ქვეყანასთან დაკავშირებულ რისკებს.

კითხვაზე პასუხის გასაცემად, რა სარგებელი ნახეს ევროკავშირში ინტეგრაციის გზაზე სხვადასხვა ევროკავშირის წევრმა და კანდიდატობის სტატუსის მქონე ქვეყნებმა, გადავხედოთ მათ განვითარებას. გამოკვლეული იქნა 15 ქვეყანა. ამ ქვეყნების ნაწილი ევროკავშირის წევრია, ნაწილს კი კანდიდატის სტატუსი აქვს. მოცემული ქვეყნების კანდიდატობის პერიოდში მცირდება განსხვავება ევროკავშირის საშუალო მშპ-სა და კანდიდატი ქვეყნის მშპ-ს შორის. განვერიანების შემდეგ კი ეს ეფექტი უფრო თვალშისაცემია. თუკი იგივე ეფექტი ექნება საქართველოსთვის, კონომიკის განვითარებასთან ერთად მოსალოდნელი იქნება საერთაშორისო ვაჭრობის ზრდაც. [37]

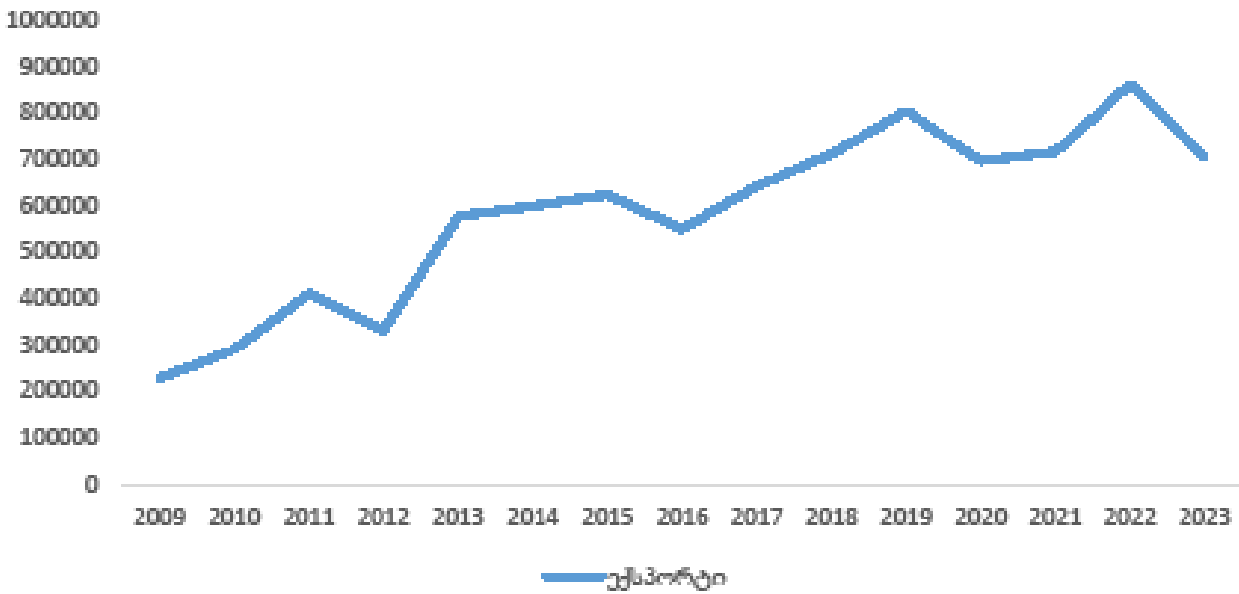
გრაფიკზე 1 მოცემულია 15 ქვეყნის მშპ-ს საშუალო მაჩვენებლის გადახრა ევროკავშირის

გრაფიკი 1 - ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს გადახრა ევროკავშირის იმავე მაჩვენებლიდან (PPP, USD)

წყარო: მსოფიო ბანკი

გრაფიკი 2 - ევროკავშირში ექსპორტი (ათასი აშშ დოლარი)

წყარო: საქსტატი

საშუალო დონიდან, რაც დროთა განმავლობაში მცირდებოდა. (ჩეხეთი, ესტონეთი, უნგრეთი, ლატვია, ლიეტუვა, პოლონეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია, რუმინეთი, ბულგარეთი, ხორვატია, ალბანეთი, მონტენეგრო ჩრდილოეთ მაკედონია და სერბეთი).

როგორც გრაფიკზე ვხედავთ მოცემული ქვეყნების ეკონომიკა ნელ-ნელა უახლოვდება ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებლებს, ანალოგიურად ISET ის კვლევით ინსტიტუტში გამოქვეყნებულ კვლევით ანგარიშში [22] გამოკვლეულია, რა წინსვლა ექნებოდა საქართველოს თუკი ის გახდებოდა ევროკავშირის წევრი ადრეულ ეტაპზევე. ირკვევა, რომ დადებით ეფექტები აშკარაა. აღნიშნული კვლევის თანახმადაც საქართველოს ეკონომიკა მიიღებს დადებით ზეგავლენას ევროკავშირში ინტეგრაციით. თუკი გადავხედავთ ევროკავშირთან ღრმა და

ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) ეფექტებს, აღმოჩნდება, რომ მას უთუოდ ჰქონდა დადებითი გავლენა საქართველოს საგარეო ვაჭრობაზე, თუმცა ეს გავლენა სასურველობისგან საკმაოდ შორსაა (იხ. გრაფიკი 2).

ცხრილში 1 მოცემულია პროდუქციის პოზიციის მიხედვით ექსპორტი, რის მიხედვითაც ყველაზე დიდი წილი ექსპორტში უკავია მსუბუქი ავტომობილების ექსპორტს (რეექსპორტს), შემდეგ კი მოდის ყურძნის ნატურალური ღვინოები, ფეროშენადნობები, მინერალური და მტკნარი წყლები, სპრიტიანი სასმელები და ძვირფასი ლითონების მადნები და კონცენტრატები, სადაც ზემოთ ჩამოთვლილი პროდუქციის წილი ჯამურად მსუბუქი ავტომობილების ექსპორტის წილის ნახევარია. აღნიშნული

ცხრილი 1 - საქართველოს ექსპორტი სასაქონლო პოზიციების მიხედვით (ათასი აშშ დოლარი)

პოზიციის დასახელება	2021	2022	2023
მსუბუქი ავტომობილები	456,567	905,732	2,126,576
მადნები და კონცენტრატები სპილენძის	815,504	1,024,183	479,281
ყურძნის ნატურალური ღვინოები	239,245	252,549	259,035
სპირტიანი სასმელები	155,724	138,545	195,978
ფეროშენადნობები	477,433	459,803	180,682
სასუქები მინერალური ან ქიმიური, აზოტოვანი	119,505	281,421	158,389
მინერალური და მტკნარი წყლები	141,808	112,518	131,542

წყარო: საქსტატი

მნიშვნელოვნად გაიზარდა 2023 წელს და 2024 წელს ბოლო 5 თვის მონაცემით 739,663.4 ათასი აშშ დოლარია. [36]. მხოლოდ რეექსპორტის მეშვეობით სავაჭრო ბალანსის დეფიციტის პრობლემების გადაწყვეტა ნაკლებად სავარაუდოა, რადგან განსხვავება ექსპორტსა და იმპორტს შორის ძალიან მაღალია, ამდენად რეექსპორტის განხილული უნდა იყოს როგორც დამატებითი ხელშემწყობი ღონისძიება და არა როგორც განვითარების ძირითადი მიმართულება. [7] შესაბამისად, თუკი შევხედავთ ექსპორტის შემადგელობას, არც არის გასაკვირი, რომ ექსპორტის მნიშვნელოვანი ზრდა და დეფიციტის შემცირების მიმართულებით წინსვლა არ ყოფილა, რადგან არ არის საკმაო რაოდენობის პროდუქცია, რითიც ევროკავშირის ბაზრის ათვისებას შევძლებთ (იხ. გრაფიკი 3).

საქართველოს ექსპორტში ევროკავშირის წილი 2015 წელს შესამჩნევად გაიზარდა, 7 პროცენტული პუნქტით 2014 წელთან შედარებით. მაგრამ შემდეგ კვლავ შემცირება დაიწყო და 2023 წელს 2012 წლის მაჩვენებელს ჩამოცდა, რაც 2010 წლის შემდეგ ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი იყო. როგორც ცრილში 2 ჩანს, საქართველოს მთავარი სავაჭრო პარტნიორები არიან ის ქვეყნები, რომლებთანაც სახმელეთო საზღვარი გვაქვს, რაც ბუნებრივი მოვლენაა. ხოლო ევროკავშირის ქვეყნებში ექსპორტი 2024 წლის ბოლო 5 თვის განმავლობაში იყო 206,622 ათასი აშშ დოლარი, რაც მხოლოდ სომხეთში ექსპორტის მაჩვენებელსაც ჩამორჩება. რაც შეეხება ყირგიზეთსა და ყაზახეთს, ამ ქვეყნებში ექსპორტი 2022 წლის შემდეგ გაიზარდა მნიშვნელოვნად (რაც ბოლო პერიოდში განვითარებული მოვლენებით შეიძლება აიხსნას).

ცხრილი 2 - საქართველოს ექსპორტი ქვეყნებისა და ქვეყნების ჯგუფების მიხედვით (2024 წლის პირველი 5 თვის მონაცემი, ათასი აშშ დოლარი)

ქვეყანა/ქვეყნების ჯგუფები	ექსპორტი
1. ყირგიზეთი	360,163
2. ყაზახეთი	274,769
3. რუსეთი	273,096
4. აზერბაიჯანი	253,618
5. სომხეთი	225,008
6. ევროკავშირი	206,622
7. თურქეთი	176,275
8. ჩინეთი	113,728
9. უკრაინა	48,187
10. უზბეკეთი	43,762

წყარო: საქსტატი

ასევე მზარდია უარყოფითი სალდო, იმპორტის მოცულობა უფრო და უფრო მეტად აჭარბებს ექსპორტს. მართალია განვითარებადი ქვეყნისთვის უარყოფითი სალდო შესაძლოა დამახასიათებელი იყოს, მაგრამ უარყოფითი სალდოს გამოსწორების არავითარი ტენდენცია არ ვლინდება. არსებული რეგულატორის პირობებში საქართველოსათვის ექსპორტი ვერასოდეს გაუტოლდება იმპორტს. ამდენად აუცილებელია რეგულატორის ცვლილება, ანუ ახალი საექსპორტო პროდუქტების გამოშვება. რეგულატორის მნიშვნელობის ზრდა განხორციელდება, თუ საქართველოში შეიქმნება მაღალი დამატებული ღირებულების მქონე საექსპორტო პროდუქცია. [7] (იხ. გრაფიკი 4).

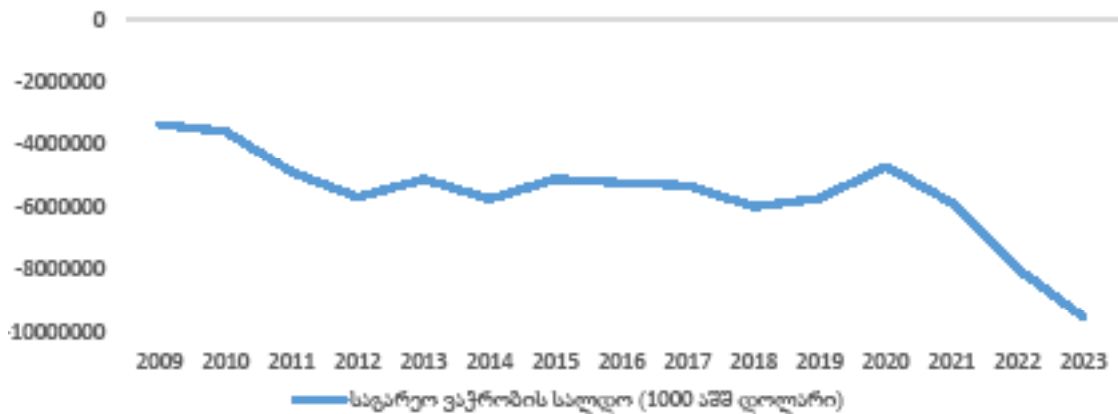
გრაფიკი 3 - საქართველოს ექსპორტში ევროკავშირის წილი

წყარო: საქსტატი

გრაფიკი 4 - საგარეო ვაჭრობის სალდო (1000 აშშ დოლარი)

წყარო: საქსტატი

შესაბამისად უნდა დავასკვნათ, რომ საქართველო მხოლოდ ევროკავშირის ბაზარზე წვდომის შედეგად ამ ეტაპზე იღებს მცირე სარგებელს. მომავალში თუკი მას თან მოყვა ქვეყანაში წარმოების განვითარება და შეესაბამისად გაჩნდა ან გაიზარდა წარმოება იმ პროდუქციისა, რისი გატანაც ევროკავშირის ბაზარზე შეგვეძლება, აღნიშნულს ევროკავშირის კანდიდატობის სტატუსმა შესაძლოა ხელი შეუწყოს რესურსებზე ხელემისწვდომობისა და პირდაპირი ინვესტიციების გაზრდით, შეიქმნას რა დადებითი ეფექტები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ინვესტიციების ზრდას. მაგრამ ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კომპონენტი ინვესტიციების ზრდისთვის არის უსაფრთხოება, ამიტომ რეგიონში არსებული სიტუაციიდან გამომდინარე ინვესტიციების მნიშვნელოვან ზრას არ უნდა ველოდოთ. შესაბამისად, ასეთ პირობებში ნაკლებ მოსალოდნელია, რომ კანდიდატის სტატუსის მიღებას მნიშვნელოვანი გავლენა ჰქონდეს საქართველოს საერთაშორისო ვაჭრობაზე. ჩვენ ხაზს ვუსვამთ მნიშვნელოვანი გავლენას, თუმცა, რა თქმა უნდა ეს არ გულისხმობს იმას, რომ დადებით შედეგებს საერთაშორისო ვაჭრობის თვალსაზრისით საქართველო არ მიიღებს კანდიდატის სტატუსის მიღებით.

დასკვნა

საქართველოს მიერ ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღება, თავისთავად, ძლიერი პოლიტიკური კატალიზატორია, რომელიც უპირობოდ ხელს უწყობს ძირეულ ცვლილებებს ქვეყნის განვითარების თითოეულ სექტორში და აჩქარებს ევროკავშირის ბაზარზე ინტეგრაციას. საქართველოს ეზრდება როგორც რესურსებზე წვდომა, ასევე უმჯობესდება პირობები ინვესტიციების ზრდისთვის. საბოლოო ჯამში, კანდიდატის სტატუსის მიღება, ევროკავშირის ბაზარზე წვდომასთან ერთად, დადებითად აი-

სახება საქართველოს საგარეო ვაჭრობაზე. ამასთან, მნიშვნელოვანია წარმოების გაფართოება, რაც არის უმთავრესი დეტერმინანტი საგარეო ვაჭრობის სწრაფი ზრდისთვის. ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებამ, ამ გზით შეიძლება საქართველოს საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების და ინვესტიციების ზრდის როლი შეასრულოს.

გრძელვადიან პერიოდში, ევროკავშირში განწერიანების პერსპექტივით, საქართველომ შესაძლოა მნიშვნელოვანი სარგებელი ნახოს, თუკი შეძლებს შექმნილი სიტუაციის სასიკეთოდ გამოყენებას. ამისათვის ქვეყანამ უნდა გაზარდოს პროდუქციის წარმოება ევროკავშირის ბაზარზე ეფექტიანად დასამკვიდრებლად. საჭიროა დამატებით შევთავაზოთ ევროპულ ბაზარს ისეთი პროდუქცია, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის საქართველოდან ექსპორტს. სასაქონლო პროდუქციით ვაჭრობის ბალანსის დეფიციტის აღმოსაფხვრელად ძირითადი მიმართულება უნდა იყოს მაღალი დამატებითი ღირებულების მქონე საქსპორტო პროდუქციის შექმნა, რაც დეფიციტის დაძლევას განაპირობებს.

ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებას (DCFTA), ჯერ-ჯერობით ექსპორტის ხელშესახები ზრდა, არ მოჰყოლია. მიუხედავად ამისა, დადებითი ტენდენციები გამოიკვეთა. მნიშვნელოვანია, რომ ქვეყანამ ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღება გამოიყენოს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მასშტაბური ზრდის და ახალი საქსპორტო პროდუქციის შესაქმნელად, რასაც მნიშვნელოვანი გავლენა ექნება საქართველოს ევროკავშირთან საგარეო ვაჭრობის მასშტაბურ და ეფექტიან ზრდაზე. გამოკვლეულია, რა წინსვლა ექნებოდა საქართველოს თუკი ის გახდებოდა ევროკავშირის წევრი ადრეულ ეტაპზევე. ირკვევა, რომ დადებითი ეფექტები აშკარაა.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი